

ΑΝΟΙΚΤΑΙ ΕΠΙΣΤΟΛΑΙ

ΔΙΑ ΤΟ Β. ΘΕΑΤΡΟΝ ΚΑΙ ΔΙΑ ΤΗΝ ΔΡΑΜΑΤΙΚΗΝ ΣΧΟΛΗΝ ΤΟΥ ΩΔΕΙΟΥ

[Διά τὸ παρὶ Β. Θεάτρου καὶ τῆς δραματικῆς σχολῆς τοῦ Ὡδείου ζήτημα τῆς «Κριτικῆς», ἐλάβομεν τὰς ἑξῆς γνώμας τῶν παρ' ἡμῖν λογίων καὶ καλλιτεχνῶν].

Θέατρο ποῦ δὲ δουλεῖ σὲ σκοπὸν ἐμπορικόν, καὶ ποῦ τὸ κυβερνάει μιὰ ὑψηλὴ ιδέα, δὲ μπορεῖ παρὰ τὰ βλέπει, στὰ βαθιὰ τῶν ὀριζόντων, πρὸς ἓνα φῶς. Πρὸς τὸ φῶς ἐκεῖνο ποῦ πλάθει ἢ ποῦ ξαναπλάθει, ποῦ τρέφει καὶ ποῦ ἀνατρέφει τὴ δραματικὴ τέχνη τοῦ ἔθνους.

Βέβαια. Τὰ ἔργα ποῦ προσφέρονται ἀπὸ τὴ σκηνὴ ἑνὸς τέτοιου θεάτρου, εὐγενικώτατο πανηγύρι, τὰ ἔργα ἐκεῖνα, ἢ ἀπὸ τὰ ξένα ἢ ἀπὸ τὸν τόπο, καθὼς διαλέγονται, καθὼς γράφονται, καθὼς μεταφράζονται, καθὼς ἀνεβάζονται, καὶ καθὼς ἐρμηνεύονται, ἀνάγκη νὰ ταιριάζουν καὶ νὰ καλοταιριάζουν μεταξὺ τους, ὅμοια ἐμφυχωμένα ἀπὸ τὴ μιὰ ιδέα τὴν ὑψηλὴν. Κυβερνήτες, δραματογράφοι, ἠθοποιοί, περὶ ἡρώων τεχνίτες καὶ ταπεινοὶ ἐργάτες τῆς σκηνῆς πρέπει νὰ μιλεῖν μεταξὺ τους μὲ τὴν ἴδια γλῶσσα, καὶ νὰ λαχταρῶν ἀπὸ τὴν ἴδια τὴ λαχτάρα μπροστὰ στὸ φωτοφάντασμα τῆς ἴδιας τῆς Ὁμορφίης.

Ὅμως δὲν εἶμ' ἐγὼ ὁ ἄνθρωπος ποῦ θὰ κρίνω ἂν οἱ ἠθοποιοὶ τοῦ Βασιλικοῦ Θεάτρου εἶναι δυνατόν νὰ πραγματοποιήσουν τὸν ὑψηλὸν αὐτοῦ σκοπόν. » Σπικνωτώτατα πατῶ τὸ πόδι μου σὲ θέατρο. » Ἄν καὶ κρατᾷ ὁ λογισμὸς μου ἀξέχαστη μιὰ χαρὰ στὴ ζωὴ μου· εἶδα τὸ μεγάλο Ρώσιν Ἀμλέτο καὶ βασιλέα Λήρ· καὶ αὐτὸ μοῦ φτάνει. Στὸ Βασιλικὸ πῆγα εἰς τὴν ὥρα δύο φορές μόνο. Δὲ μοῦ ἔτυχε νὰ πλέξω κανενὸς εἰδους στενὴ κάπως γνωριμία μὲ τοὺς κύκλους τῶν ἠθοποιῶν μας· μάλιστα μ' ἐκείνους τοῦ Βασιλικοῦ Θεάτρου. Νὰ γνωμοδοτήσω λοιπὸν ὅπως ὅπως, ἀφοῦ μοῦ λείπουν κάποιες προαπαιτούμενες περιχμηθῆς ;

Μόνον ἰδοὺ τί βλέπω.

Ἔργα, ἢ ἀπὸ τὰ ξένα ἢ ἀπὸ τὸν τόπο, ὁ σκηνικὸς ὁ τεχνίτης γιὰ νὰ τὰ παραστήσῃ ἀξία, πρέπει νὰ τὰ νοιώσῃ σὺν τὸν ἴδιον τὸν ποιητὴ ποῦ τὰ γέννησε. Χρειάζεται μιὰν ἀρμονία διανοητικὴ ἀκέραια μεταξὺ δραματογράφου καὶ ἠθοποιοῦ Ἡ ἀρμονία αὕτη σὰ νὰ μὴν ὑπάρχῃ ἀκόμα, κάθε φορὰ ποῦ μᾶς φανερώνεται, στὴ σκηνὴ ἐπάνω, τὸ ἔργο τῆς τέχνης. Δὲν ἦρθεν ἀκόμα ἡ ὥρα τῆς. Μπορεῖ νὰ δειχνῶνται, καὶ ἀπὸ τοὺς παλαιότερους καὶ ἀπὸ τοὺς νέους, καὶ στὸ Βασιλικὸ Θεάτρο, καὶ στὴ Νέα Σκηνή, τεχνίτες, καὶ ἀκόμα πῶς πολὺ τεχνίτριες— ποῦ ἀξίζουν καὶ ποῦ κάτι κάνουν ὅμως οἱ σκόρπιες μονάδες δὲν παραμερίζουν τὸν κενόν τὸν καθολικόν.

« Ἡ ἐν γένει καλλιτεχνικὴ διαύθυνσίς του ; » Ἡ γνώμη μου εἶναι πῶς ἀπὸ τὸν κύριον Στεφάνου δὲ λείπει παιδεία, νομιμοσύνη, ἀνέργεια, γιὰ νὰ κάμῃ τὴ δουλειά του πῶς σωστά ἀπὸ ἄλλους ποῦ πῶς πολὺ ζυγιάζουν τὰ ὀνόματά τους. Μὰ δὲν εἶν' ἐδῶ καιρὸς γιὰ νὰ σταματήσουμε στὸν ἔπαινον ἢ στὴν κατὰ κράτος τού-

του ἢ ἐκείνου τοῦ προσώπου. Ἐξω ἀπὸ τὰ πρόσωπα πρέπει νὰ σημειωθῇ ἀπρόσωπα καὶ ἀτάρραχα, πῶς ἢ ἀπρόσωπη, εἴ ἐν γίνεαι καλλιτεχνικῆ διεύθυνσις τοῦ Β. Θεάτρου, δὲ φαίνεται νῆχρη χαράξῃ ἀκόμα κάποιο πρόγραμμα ἐργασίας παραστατικῆς τοῦ προορισμοῦ ἐνὸς τέτοιου θεάτρου. Φανερόν εἶναι πῶς δύο τρεῖς τυρηνικῆς ιδέας, ὅταν δὲν τῆς δένουν τὰ χέρι, τῆς τρικλιζοῦν τὰ πόδια. Ἡ ἰδέα τῆς οἰκονομικῆς εὐθύνης. Ἡ ἰδέα τοῦ κόσμου. Ἡ δευτέρα ἰδέα ἐπιρεάζει τὴν πρώτην. Ἡ δευτέρα ἰδέα ἐνὸς κόσμου ἐκ τῶν προτέρων γνωρισμένου καὶ ἀποκερρατωμένου σὲ μίαν ἀντικαλλιτεχνικὴν εἰκόνα. Εἶναι ὁ κόσμος ποῦ πηγαινῆ, ἀπλούστατα, σὲ ὅποιον θέατρο, εἴτε βασιλικὸν εἴτε ρωμαϊκόν, γιὰ νὰ χωνέψῃ μὲ τὰ πιὸ ἐλαφρά, γιὰ νὰ δισκολοῦσῃ μὲ τὰ πιὸ ἄσθεα, γιὰ νὰ συγκινηθῇ ἀπὸ τὰ πιὸ χοντροκομμένα ρωμάντσα. Ὁ κόσμος ποῦ φεύγει ἄνω μίλλια μακριὰ ἀπὸ τὰ ἔργα τῆς τέχνης, καὶ ποῦ θεματίζει ἀπὸ τὸ «Ὀνειρο τῆς κλοκαρινῆς νυχτὶς» μονάχα τὶς ὥρατες σκηνογραφίαις καὶ τὶς γλαφυράντημες νεραίδες. Μὲ τοῦ κόσμου αὐτοῦ τὰ γούστα — στοχάζεται ἡ διεύθυνσις — πρέπει νὰ γίνῃ κάποιοι συμβιβασμοί, γιὰ νὰ μπόρῃ νὰ σημειωθῇ, ἀγάλια ἀγάλια, καὶ μὲ τὸν καιρὸ κάποια πρόοδος. Ἀλλὰ τὸ ζήτημα εἶναι πῶς θὰ μπόροισι εἴ ἐν γίνεαι καλλιτεχνικῆ διεύθυνσις κτλ. νὰ φανῇ πῶς ἔχει καθυρότερη συνείδησις τοῦ ἔργου τας; Μὲ διπλωματικούς συμβιβασμούς, καὶ μὲ ἀνερχικούς ἐκλεκτισμούς, ἢ μὲ τὴ γενναίαν ἐφαρμογὴ ἐνὸς ρητοῦ τοῦ Γκαίτε, ἐλαφρὰ ἀλλαγμένου, τοῦ ρητοῦ ποῦ εἶπε, ὅταν ἔχασε τὸ παιδί του: «Ἀπάνω ἀπὸ τοὺς τάφους, πρὸς τὴ ζωὴ!» Ἀπάνω ἀπὸ τὸν κόσμον, πρὸς τὴ ζωὴ!

Εἶναι καὶ μιὰ τρίτη ἰδέα ποῦ δίκαια τυρηνεῖ τὸ Β. Θεάτρο. Γιὰ νὰ ζωντανηθῇ ἡ ἑλληνικὴ σκηνή, πρῶτα πρῶτα χρειάζονται ἑλληνικὰ ἔργα. Ἑλληνικὰ ἔργα δὲν ὑπάρχουν.

Σωστά. Δὲν ὑπάρχουν. Ἀλλὰ γίνονται. Ἐδῶ δὲν πρέπει νὰ λησμονηθῇ ὁ μεγάλος νόμος τοῦ γίνεσθαι. Καὶ ὁ κόσμος ἀλλάζει, καὶ ἡ Τέχνη ζετυλίγεται. Ἡ ὄρεξις ἔρχεται, τρώγοντας.

Ὅταν πρωτακούσῃ πῶς ἔρχεται Γάλλος τεχνίτης ἀπὸ τὸ Ὀδῆον προσκαλεσμένος γιὰ τὴ Δραματικὴ Σχολή, ἀπόρρητα ξένος αὐτός, μὲ ξένη ματιὰ, μὲ γλώσσα ξένη, τί θὰ κάμῃ τέχνη γιὰ τὴ μέριμνα μιᾶς τέχνης, εἴτι γλωσσικῆ καὶ παρατηρητικῆς; ὅμοι ὅσοις ἔρχεται ὁ στοχασμὸς καὶ τὸ ξεκαθάρισμα τῶν ζητημάτων.

Τὸ Ὀδῆον, καθὼς ἐνόησα, προσπαθεῖν ἀπερχεῖ νὰ κάμῃ κάτι γιὰ τὴ βάλῃ τὰ θεμέλια τῆς Δραματικῆς Σχολῆς; καὶ δικούς μας πρὸς τοῦτο κάλει, πότε λογίους, θεωρητικὰ μορφομένους, πότε ἄθεοποιούς, ἀπὸ τὸ ἀπάγγελμα καταρτισμένους. Μὰ φαίνεται πῶς δὲν ἔσκαιν τίποτα. Τότε τὸ Ὀδῆον τὴν προσπάθειά του τὴν ἐστέρησεν ἄλλοι; γύριψεν ἀπὲξ τὸν ἀνθρώπον ποῦ θὰ μπόροισι νὰ τῆς φανῇ χρήσιμος. Κάθε τέχνης (καὶ ὁ νόμος αὐτός δείχεται καὶ σὲ τὸ

ἀπλᾶ καὶ πεζὰ ἀντικείμενα τῆς βιωτικῆς ἀνάγκης καὶ στὰ πιὸ αἰθέρια τῆς φαντασίας), κάθε τέχνης κύριος γίνεται ὁ ἄνθρωπος σύμφωνα μὲ δυὸ τρόπους· μὲ μιὰν ἀπὸ μέσα ἐνέργεια μιᾶς ξεχωριστῆς ψυχῆς ποῦ ὁλοένα ἐμπνέεται καὶ φωτίζεται, ἀσυνείδητα· καὶ μὲ μιὰν ἀπέξω διδασκαλία, ποῦ τὴν ἐνέργειαν αὐτὴ τὴν τρέφει κάθε τόσο καὶ τὴν κυβερνάει, καὶ συνείδηση τῆς δίνει. Ὑπάρχουν γιὰ τὴν διδασκαλίαν καὶ γιὰ τὴν μετάδοσιν κάθε ὡραίας τέχνης, καὶ τῆς πιὸ διανοητικῆς καὶ δυσκολομετάδοτης, νόμοι καὶ κανόνες ποῦ δὲν τοὺς περιορίζει διαφορά στὸν ἔθνισμό, στὸν τόπο, στὴ γλῶσσα, στὴν παράδοσιν, στὴν παρατήρησιν. Καὶ καθὼς φαίνεται, κανόνες τέτοιους καὶ νόμους ἤρθε νὰ μᾶς σημειώσῃ καὶ νὰ μᾶς παραδώσῃ, συστηματικώτερα καὶ ὀργανικώτερα, ὁ γάλλος ὁ τεχνίτης, ἀπὸ τοὺς πιὸ διαλεκτοὺς, καθὼς λένε, στὸ διάστημα τῶν τριῶν μηνῶν ποῦ θὰ μείνῃ μαζί μας. Μὲ τὰ δικά του καὶ μὲ τὴ γλῶσσα του σ' ἐκείνους ποῦ γνωρίζουν τὴ γλῶσσα του, καὶ ποῦ θὰ μπορέσουν αὖριον, ἀνίσως γόνιμο, σπῆρος εὖρη καρπερὸ στρῶμα μέσα τους, ὠριζόμενον ἀπὸ τὸ μάθημά του, τὸ κέρδος αὐτὸ φανερὸ νὰ τὸ καταστήσουν στὰ δικά μας καὶ στὴ γλῶσσα μας.

Ἔτσι τὸ πρᾶγμα τὸ πέρνω, καὶ τὴ βρίσκω λογικὴ πολλὴ τὴν ἀπόπειρα τοῦ Ὁδείου.

Κωστῆς Παλαμῆς.

* * *

Ἀξιότιμοι Κύριοι

Λίαν εὐχαρίστως ἀπαντῶ εἰς τὴν εὐγενῆ πρόσκλησίν σας, ἡ ὁποία δυστυχῶς ἀπορρέει ἀπὸ τὸ οἰκτρὸν φαινόμενον, τὸ ἐξελισσόμενον ἀπὸ τινος χρόνου πρὸ ἡμῶν ἐπὶ τῆς σκηνῆς τοῦ ἐπὶ τῆς ὁδοῦ Ἀγίου Κωνσταντίνου καλουμένου Β. Θεάτρου.

Ἰμέτερος καὶ πρόθυμος

Πολύβ. Δημητρακόπουλος

ΕΡΩΤΗΣΙΣ Α'

Ὁ θίασος τοῦ Β. Θεάτρου δὲν εἶνε τὸ μεγαλειότερον πρόσκομμα εἰς τὴν πρόδόν του. Οἱ ἠθοποιοὶ του, ἐκλεχθέντες μεταξὺ ἑκατὸ καὶ πλέον Ἑλλήνων συναδέλφων των, εἶνε ἀρκετὰ ἀνεπτυγμένοι καὶ ἐπαρκεῖς, ὅπως ἐρμηνεύσωσιν ἐπιτυχῶς οἰοδῆποτε ἔργον. Παρωράθησαν ἀληθῶς καὶ τινες ἐκ τῶν τὰ πρῶτα φερόντων μεταξὺ τούτων, ἐνῶ ἐξ ἄλλου προσελήθησαν πρὶσωπα, ὧν ἡ ἀπουσία κατ' οὐδὲν ἠθέλεν ὑστερήσῃ τὴν ἀληθῆ καὶ ἔθνικὴν ἐργασίαν τοῦ ὄλου, ἀλλὰ τοῦτο εἶνε τὸ ἐλάχιστον πρόσκομμα εἰς τὴν ματαίως ἀναμενομένην προαγωγὴν τῆς Ἑλληνικῆς Σκηνῆς. Ἡδύνατο ὅμως μία προπαρασκευαστικὴ ἐργασία πρὸς ἐγγύμνασιν ἠθοποιῶν νὰ ἐξασφαλίσῃ βαθμηδὸν τὸ μέλλον τοῦ θεάτρου, διότι ὅταν αὖριον γηράσωσιν ἢ κουρασθῶσιν οἱ νῦν ὑπάρχοντες ἠθοποιοὶ, ποῖοι θὰ διαδεχθῶσιν αὐτοὺς ἀφοῦ τὰ ἐξω θεάτρα, γυμνωθέντα πλέον τῶν καλητέρων ἠθοποιῶν των, δὲν κα-

τέχουσιν ἐπαρκῆ τὰ στοιχεῖα, οὔτε ὅπως κρίσεως διὰς προπαρασκευάσωσι νεή-
δας εἰς τὴν ἐξακολούθησιν τοῦ ἔργου :

Ἄλλὰ περὶ τούτου κατωτέρω.

Τὸ συμπέρασμα εἶνε ὅτι τὸ πρόσωπον τὸ μέγα καὶ οὐσιώδες δὲν ἔγκειται
εἰς τὸ σημεῖον τοῦτο, ἢ δὲ πλῆγη ἢ βαθεῖα ἢ μέγιστος ἐπιλωθεῖται, ἐρινύεται μέ-
νον διὰ τῆς Β' ἐρωτήσεώς σας εἰς ἣν ἀπαντῶ καὶ με ἀληθῆ πόνον ψυχῆς, καθ' ἡ
νυχθημερόν ἐργαζόμενος διὰ τὸ θέατρον, καὶ ἔπει ἤδη ἔχει καταστῆ ὁ μόνος μου
φιλολογικὸς πόθος.

ΕΡΩΤΗΣΙΣ Β'

Ὁ Σχιλλερ λέγει ὅτι : εὖ ἄνθρωπος κρίνεται ἀπὸ τοῦ θεοῦ του. Ἀλήθεια
εἶνε τοῦτο: Ἐπεσπεν διὰς νὰ προσθήσῃ ὅτι «καὶ οἱ θεοὶ καὶ οἱ ἄνθρωποι κρίνεται
ἀπὸ τὰ ἔργα των». Ὁ κ. Στέφ. Στεφάνου εἶνε καλὸς φίλος μου καὶ πάντοτε με
ἐφέρεθι εὐγενῶς, ὥστε νὰ μὴ μοῦ δώσῃ μέχρι τοῦδε κακῶν ἰδέων περὶ τοῦ ἀτόμου.
Ἐξακολουθῶ λοιπὸν νὰ τὸν ἀγκυλώω ἀτομον, ἀλλ' ὡς προειπόμενον καὶ διευθετῶ
φιλολογικῆς ἐργασίας, εἰς τὴν ὁποίαν ἀσχολοῦμαι κ' ἐγὼ ὀλοφύωμαι. Θὰ μοῦ ἐπι-
τρέψῃ νὰ μὴ τὸν θεωρῶσω καθόλου. Δὲν τὸν ὑποθέτω μὴ ὑπεύθυνον τῆς ἐργα-
σίας, ἣτις γίνεται ὑπ' αὐτοῦ ἀπὸ ἐνὸς ἤδη καὶ κρίσεως ἔτιος· ἀλλὰ καὶ ὑπεύ-
θυνος ἂν δὲν ἦτο, ἐφ' ὅσον δὲν γνωρίζομεν τοὺς πραγματικὰς τοιοῦτους, θ' ἀπι-
δεχθῆ ὄλην τὴν εὐθύνην τῆς διευθίνσεώς του.

Γνωρίζομεν ὅλοι ὑπὸ ποίας συνθήκας ἰδρύθη τὸ II. θέατρον καὶ με ποίᾳ
ἐπαγγελίᾳ. Λοιπὸν αἱ ἐπαγγελίαι αὐταὶ ἀπεδείχθησαν ἐντελῶς ἀστειῶς, τὸ δὲ
B. θέατρον, ὀνομάζεται *Βασιλικόν* μόνον διότι τὸ τιμὰ ὁ Βασιλεὺς διὰ τῆς πα-
ρουσίας του ἢ ἐργασίας του δὲν δικαιολογεῖ καθόλου τὸν τίτλον, ὑποθεμένου,
ἐνοεῖται, ὅτι Βασιλεὺς καὶ Ἔθνος εἶνε ἐν καὶ τὸ αὐτό.

Τὸ θέατρον τοῦτο, μόλις ἤνοιξε τὰς πόδας του ἐφιλοτιμήθη ν' ἀπολακτίθῃ
ὅ,τι Ἑλληνικὸν ὑπῆρχεν, ὅ,τι δὲ ἐνηγκαλίσθη ἐκ τῶν ὀλίγων Ἑλληνικῶν μας, τὸ
ἐνηγκαλίσθη κατὰ τρόπον ὥστε νὰ τὸ πνίξῃ ! Καὶ παρέλασκον ἀπὸ τῆς οὐχίας
του τὰ οἰκτρότερα ἔργα τῆς ξένης θεατρικῆς φιλολογίας, διὰ τὰ ὅποια ἰδακτυ-
θησαν χιλιάδες δραχμῶν καὶ διὰ τὴν ἀμοιβὴν τῶν μεταφραστῶν του καὶ τὴν ἐπι-
πρόσωπον σκηνοθεσίᾳ του. Τὶ δὲν θὰ ἔδιδε, διὰ νὰ ἐμάνθανον ποῖον ἀπὸ τῶν
ἔργα αὐτὰ ἐστάθη καὶ εὐχάριστης τὸ κοινόν, — ἐκτός τοῦ α' Ὀσείρου τοῦ Σαίξπ.
ὅπερ εἶνε μᾶλλον θεαματικόν, ἐκτός δὲ μετὰ σκηνῆς τῆς τελευταίας πράξεως, ἢ
τιμὰ καθόλου τὴν γιγάντιον παρκαγωγὴν τοῦ μεγάλου τραγικοῦ. Ὅλα ἔπει
οἰκτρῶς τὸ ἐν μετὰ τὸ ἄλλο, ἐνώπιον ἀροκταρίου ἀποθαρραζομένου διὰ τὴν ἐπι-
λαισθησίᾳ τῶν διευθυνόντων. Ἡ τάσις αὕτη πρὸς ἀπίσταν παντὸς Ἑλλε-
κοῦ ἔργου ἐχαρκατρίσθη πλέον τῶσον ἐπαρκῶς ἐν τῇ συνειδήσει τοῦ κοινῦ, ὥστε

ὅστις δῆποτε ἐρωτηθῆ διὰ τὸ Β. Θέατρον δὲν δίδει Ἑλλην. ἔργα, θ' ἀπαντήσῃ· «Διότι δὲν θέλει». Γνωστὸν εἶνε ὅτι ἡ κυρίως ἐθνικὴ μας θεατρικὴ παραγωγή εἶνε τὸ Βυζαντινὸν ἱστορικὸν δράμα καὶ ἡ ἀρχαία τραγωδία. Τί ἔγεινε πρὸς εἰσαγωγὴν τοῦ εἴδους τούτου εἰς τὸ Β. Θέατρον; Οὐδὲν· ἐλλεῖπει τὸ βεστιάριον. Καὶ τὸ βεστιάριον ἐλλεῖπει ἐπὶ τούτῳ, διὰ νὰ μὴ εἰσχυθῆ τὸ Δράμα καὶ ἡ Τραγωδία. Διότι διὰ σκηνογραφίαις φαρσῶν τοῦ Λαμπις καὶ δι' ἱματισμούς· ἐδαπανήθησαν χιλιάδες δραχμῶν, καὶ δι' ἐν ψωροβεστιάριον Βυζαντινὸν ἢ ἀρχαῖον, δὲν ὑπάρχει πίστωσις! Λοιπὸν, ὅχι δὲν ἠμποροῦν—δὲν θέλουν! Αὐτὸ ἀρκεῖ. Ἐὰν δὲν ἐπεθύμουσιν νὰ εἴμεθι σύντομος, θὰ προσέθετον ἀκόμη καὶ τὸ ἄλλο· ὅτι διὰ τῶν ἀθλίων φαρσῶν, αἱ ὁποῖαι παίζονται εἰς τὸ Θέατρον τοῦτο, ὅχι μόνον ἡ ἐγχωρία παραγωγή δολοφονεῖται, ἀλλὰ καὶ τὸ θεατρικὸν αἶσθημα, διότι ὁ λαός, ἀκούων δράμα, ἀπαντᾷ· «ὦχ, ἀδελφέ! τί δράμα! θέλω κωμωδίαν νὰ γελάσω!» Καὶ δὲν ἐννοοῦν ὅτι τὸ Δράμα ψυχῶνεται περιστότερον ἀπὸ τὴν Κωμωδίαν, καὶ δὲν ἐννοοῦν ὅτι θέατρον θὰ εἴπῃ ἐξέλιξις μεγάλων αἰσθημάτων καὶ μεγάλων ἰδεῶν, — ὅτι σκηνὴ δὲν θὰ εἴπῃ στάδιον σαλτιμπάγκων, ἀλλὰ θὰ εἴπῃ Ἱστορία—καὶ ψυχὴ τῆς ἱστορίας καὶ πνεῦμα τῆς ἱστορίας.

Ἄλλ' αὐτὰ ποῖος δὲν τὰ γνωρίζει ἐξ ἡμῶν;

Μόνον ἐκεῖνοι, οἱ ὅποιοι θέλουν νὰ δεῖξουν εἰς τὴν Ἑλλάδα ὅτι δὲν ὑπάρχει Ἑλληνικὸν θέατρον, μόνον ἐκεῖνοι προσποιοῦνται ὅτι δὲν ἐννοοῦν. Ἄλλὰ τοῦτο δὲν θὰ διαρκῆσῃ ἐπὶ πολὺ. Ἐδῶ ὑπάρχει ὄγκος ἐργασίας, ἡ δὲ λογικὴ τοῦ ὄγκου οὔτε καταπολεμεῖται μὲ τὴν σιωπὴν, οὔτε διαστρέφεται μὲ ἐπιχειρήματα.

ΕΡΩΤΗΣΙΣ Γ'

Εἰς τὴν ἐρώτησιν αὐτὴν θὰ μοῦ ἐπιτρέψητε νὰ μὴ ἀπαντήσω, διότι ὑποθέτω ὅτι δὲν δημοσιεύετε καὶ σατυρικὰς ἀπαντήσεις, ἢ ὑποθέσεις κωμωδιῶν. Ἡ ἐρώτησίς σας ἄλλως τε περιέχει καὶ τὴν ἀπάντησιν πλήρη καὶ σαφεστάτην.

Πολύβ. Δημητρακόπουλος.

* * *

Φίλτατοι,

Καὶ στὰς τρεῖς ἐρωτήσεις τῆς «Κριτικῆς» ἡ ψυχὴ μου ἀπαντᾷ μ' ἓνα ξερότατον, ὡς ἐτυμηγορίαν ἐνόρκων, ὅχι.

Ἄχι. Τὸ Θέατρον τὸ Βασιλικὸν μὲ τὰ αὐτοδίδακτα πρόσωπά του εἶναι ἀδύνατον νὰ ἐκπληρώσῃ τὸν ὑψηλὸν σκοπὸν του— ἂν ἐνοεῖται ὑπὸ τὴν ἐργασίαν τοῦ μας παρόντος ἕως τῶρα κρύπτει καὶ κοινὸν σκοπὸν ὑψηλόν.

Ἄχι. Ἡ διεύθυνσις τοῦ ἢ καλλιτεχνική(;) οὔτε τὰ ἀπαιτούμενα προσόντα

ἔχει, οὔτε τὰς ἀπαιτούμενας ἐγγυήσεις γιὰ τὴν ἐπιτυχίαν ἐνὸς τέτοιου σκοποῦ, τὸν ὅποιον φαντάζεται ἡ «Κριτική», καὶ καθέναν ἀπὸ μᾶς κενηγᾶ.

Ἔτσι. Ὁ κ. Τρουφιὲ δὲν εἶνε ὁ κατάλληλος νὰ ἐταλέτη ἕνα τέτοιον ἔργον. Ἡ ἐρώτησις δὲ τῆς «Κριτικῆς» μ' ἀπαλλάττει ἀπὸ τὸν κόπον νὰ δικαιολογήσω τὴν ἀπάντησίν μου, ἀφοῦ ἡ ἰδίᾳ ἐρώτησις περιέχει καὶ ἑαυτὴ τοὺς λόγους τῆς τελείας ἀποτυχίας τοῦ ἔργου του.

Θὰ εἶχα ὄλην τὴν διάθεσιν, ὅμως ἐπειδὴ εἶμαι βέρος Ρωμηός, νὰ εἶς ἐπιστευθῶ καὶ τὸ *σχέδιόν μου* διὰ τοῦ ὁποίου θὰ ἤμπορούσε νὰ σωθῆ τὸ Βασ. Θέτρον, νὰ ἐκπληρώσῃ ἕνα σκοπὸν ποῦ ὄνειροπωλοῦμεν ὅλοι μας. Ἀλλὰ σεῖς ἐρωτᾶτε μόνον. Συνεπῶς μόνον ἀπαντήσεις δέχεσθε.

Τὰ σχέδια λοιπὸν καὶ ἡ ἐφαρμογὴ των εἰς ἀρεθὸν ἐστὶν μίλλον καὶ ἐστὶν Τύχην, ἡ ὁποία διευθίνει ἕως τῶρα καθε πρῆξιν μας, καλὴν ἢ κακὴν.

Με ἐκτίμησιν εὐλικρινῆ ἐστὶν ἐργασίαν σας

Δ. Π. Ταγκόπουλος.

Διευθυντὴς τοῦ «Νουμά».

* *

Ἀξιότιμοι Κύριοι,

Εἰς τὰ τρία ἐρωτήματα τῆς «Κριτικῆς» ἀπαντῶ μὲ τρία μεγάλα-μεγάλα ἔργα :

Δ. Καλογερόπουλος

(ἀκολουθεῖ)

(Εἰς τὸ προσεχὲς τεῦχος, γινώσκω τῶν κ.κ. Π. Νιρβάνκ, Σ. Ραμᾶ, Π. Ἀξιώτη, Ι. Κονδυλάκη, Θ. Θωμοπούλου).